

katechezy szkolnej metody te – odpowiednio dobrane do natury orędzia biblijnego, jego źródel i języka oraz odpowiednio wkomponowane w strukturę lekcji – mogą prowadzić katechizowanych do odkrywania orędzia zbawczego i udzielenia osobistej odpowiedzi na wyzwanie, które żywe Słowo do nich kieruje¹⁰⁸.

Kolejny dział *Nasze sprawy* (od 2001) – *Formacja* (od 2005) jest „miejszem” propagowania formacji permanentnej katechetów, zwłaszcza formacji duchowej. Trzeba tu wyróżnić wkład takich autorów, jak M. Bigiel, A. Dańczak, M. Dziewiecki, J. Hadryś, J. T. Skotarczak, H. Wejman¹⁰⁹.

Natomiast dział *Forum „Katechety”* jest swego rodzaju współczesnym areopagiem, gdzie katecheci – i nie tylko – otwarcie podejmują aktualne problemy środowiska katechetycznego oraz różne zagadnienia pedagogiczne i dydaktyczne, nurtujące nauczycieli i wychowawców chrześcijańskich.

Nie można wreszcie pominąć działu *Kłopotliwe pytania*, w którym specjaliści z różnych dziedzin teologicznych próbują odpowiedzieć na trudne pytania stawiane przez uczniów na katechezie, oraz działów: *Recenzje*, *Prezentacje*; tu pojawiają się omówienia większości najnowszych publikacji książko-

wych i multimedialnych polskich i zagranicznych autorów.

Podsumowując, trzeba zauważyć, że katechetyka cieszy się autonomią wśród dyscyplin teologicznych, kreuje własne metody interpretacji i aktualizacji Biblii. Nie mały w tym wkład „naszego złotego jubilat” – redakcji i autorów piszących w „Katechecie”. Konkretnym tego przykładem jest współpraca redakcji „Katechety” z Dziełem Biblijnym im. Jana Pawła II (por. Logo DB) oraz coraz częściej pojawiające się na łamach pisma artykuły młodych polskich biblistów (por. W. Pikor, A. Malina, W. Borek, P. Łabuda). Cieszy ich fachowa pomoc, krytyczna ocena i troska o poziom katechezy biblijnej w Polsce. W dokumencie PKB *Interpretacja Biblii w Kościele* (1993) oraz w tzw. *Lineamenta* przed XII Zwyczajnym Zgromadzeniem Ogólnym Synodu Biskupów nt. „Słowo Boże w życiu i misji Kościoła” (październik 2008) zostaliśmy wezwani do pokornej i służebnej postawy wobec tajemnicy Słowa (por. IBK IV C). Liczymy więc na konstruktywną pomoc dydaktyczną biblistów, zwłaszcza w przybliżaniu metod i podejść interpretacyjnych, byśmy umiejętnie w ramach katechezy aktualizowali orędzie zbawcze „w języku przystosowanym do czasu i osób” (por. EN 54, DOK 194).

ks. Jan Kochel – dr hab. katechetyki, adiunkt na WT Uniwersytetu Opolskiego.

KS. ANDRZEJ KICIŃSKI

WKŁAD „KATECHETY” W ROZWÓJ KATECHEZY SPECJALNEJ. 50 LAT TWÓRCZEGO TOWARZYSZENIA

Już w 1958 roku „Katecheta” zamieścił na swych łamach artykuł, który był z jednej strony świadectwem nieustannej troski Kościoła w Polsce o katechezę specjalną, a z drugiej – początkiem twórczego towarzyszenia poznańskiego czasopisma tej specjalistycznej katechezie.

Opublikowany artykuł H. Bąbińskiego stanowi świadectwo częstochowskiego księdza, który pracował w szkole specjalnej jeszcze przed usunięciem nauki religii ze szkół w 1961 r. Dzięki niemu wiemy, że już w tamtym okresie ok. 1,5% uczniów nie odpowiadało normie, a katecheza

¹⁰⁸ Z. Barciński, *Metody aktywizujące w pracy z Biblią*, w: *Biblia w katechezie*, dz. cyt., s. 63-68; tenże, *Orędzie biblijne na katechezie, czyli o ślepotcie i jej przezwyciężaniu*, art. cyt., s. 61-66; A. Zellma, *Wielostronne aktywizowanie młodzieży w szkolnym nauczaniu religii. Studium w świetle „Programu nauczania religii katolickiej” z 2001 roku*, Olsztyn 2006, s. 292-296.

¹⁰⁹ S. Walewicz, *Rola czasopisma „Katecheta” w procesie formacji katechetów. Z okazji 45-lecia ukazywania się czasopisma, „Katecheta” 45 (2002), nr 10, s. 8-14.*

próbowała szukać dla nich właściwych dróg wzrostu w wierze. Katecheza specjalna korzystała z dorobku ówczesnej medycyny, psychologii i pedagogiki. Udokumentowany w tej dziedzinie jest nie tylko wkład szkoły lwowskiej, lecz również powojenne poszukiwania katechetyczne. Autor w latach 1953-1954 brał udział w szkoleniach prowadzonych przez ks. prof. Konrada Lubosa, poświęconych przygotowaniu dzieci do I Komunii świętej w zakładzie dla osób z niepełnosprawnością intelektualną. Poznał tam – rozpowszechniając się w katechezie specjalnej – metodę, nazywaną najpierw „obrazkowo-wyci-nankową”, a później „obrazkowo-montażową”¹. Już w latach 50. XX wieku odnajdujemy świadectwo uwzględniania adresata katechezy specjalnej, próby powstawania programów i metod nauczania religii².

Poznański „Katecheta” ma również zasługi w recepcji europejskich koncepcji katechezy specjalnej. W pierwszych latach uwzględniano zwłaszcza dorobek pionierów w tej dziedzinie – katechetów francuskich. Artykuły były zamieszczane w – historycznym dzisiaj – dziale *Co piszą inni*. Dzięki temu „Katecheta” kształtował polską wyobraźnię katechetyczną, wyprzedzał przemiany, jak również rzucał nowe światło na rodzime problemy. Dzięki temu jeszcze przed Soborem Watykańskim II, zwłaszcza w kontekście katechezy osób z niepełnosprawnością intelektualną, odnajdujemy jasną tezę, że „wychowania religijnego” nie można utożsamiać z „nauczaniem katechizmowym”. Nazywano to wówczas troską o nieintelektualną stronę wychowania religijnego. Przed tą specjalistyczną kateche-

zą stawiano cele związane ze wzbudzeniem nadziei, miłości nadprzyrodzonej i cnót moralnych, które przekładały się na zadania wtajemniczenia w sakramenty święte, wychowanie moralne i włączenie w życie wspólnoty chrześcijańskiej³.

Dokonując rzetelnej analizy pięćdziesięcioletniego wkładu „Katechety” w rozwój katechezy specjalnej (prawie 150 publikacji), trzeba odnotować obecność głównie dwóch działów katechezy specjalnej. Są to katecheza osób z niepełnosprawnością intelektualną i katecheza osób niesłyszących. Inne działy nie były już tak bogato reprezentowane. Stąd w artykule tym zatrzymamy się na tych dwóch obszarach, zwracając szczególną uwagę na starsze artykuły, które świadczą o długoletnich i owocnych poszukiwaniach polskiej katechezy specjalnej.

1. Katecheza osób z niepełnosprawnością intelektualną

W artykułach, które ukazały się w ciągu 50 lat istnienia pisma, trzeba odnotować szeroki wachlarz problemów, które poruszały. Można przy tej okazji poznać ewolucję poglądów na temat osoby z niepełnosprawnością intelektualną. Łatwo dostrzec nieustanny rozwój koncepcji tej specjalistycznej katechezy. Można też zanalizować wiele wyzwań czy propozycji dydaktycznych. Niemniej tym, co łączy większość publikacji, jest głębokie przekonanie, że katecheza specjalna nie jest „luksusem”, lecz wypełnieniem misji Chrystusa⁴. Publikacje w pewien sposób kładły fundament pod współczesne dokumenty katechetyczne, które podkreślają, że Kościół za wyjątkowo umiłowane przez Jezusa Chrystusa

¹ Metoda ta została rozpowszechniona zwłaszcza w pracy z osobami niesłyszącymi. Zob. K. Lubos, *Katechetyka specjalna w zastosowaniu do głuchoniemych w świetle dokumentów Kościoła*, „Katecheta” 32 (1988), nr 6, s. 245-254.

² Zob. H. Bąbiński, *Nauczanie religii dzieci upośledzonych*, „Katecheta” 2 (1958), nr 2, s. 139-148.

³ Zob. *Wychowanie religijne dzieci niedorozwiniętych*, „Katecheta” 2 (1958), nr 2, s. 158-161.

⁴ Jak trudna była zmiana postaw wobec katechezy osób niepełnosprawnych świadczy publikacja M. Saudreau, opisująca sytuację wikariusza, który w 1964 r. miał dosyć kłopotu z katechizacją 250 dzieci pierwszego roku nauczania. „I oto przed nim staje matka i prosi o przyjęcie swego głuchego synka. Wikariusz odpowiada: »Nie mogę nic uczynić dla Pani synka«. Nie odczuwa potrzeby zorganizowania katechizacji specjalnej. Zresztą brak jest katechetów. Matka wychodzi z ciężkim sercem, zgnębiona bezskutecznością swych starań o dobro synka. A wikariusz ma spokojne sumienie: »Gdybym miał jeszcze jedną katechetkę – myśli sobie – to przede wszystkim powierzyłbym jej tę grupkę zdrowych dzieci, która nie ma katechetki«. O ile chodzi o katechizację specjalną, mentalność duchowieństwa świadomą czy nieświadomą nurtują trojakiego rodzaju obiekty: »nie można wszystkiego zrobić«, »nie wiadomo, jak to zrobić«, »katecheza dzieci upośledzonych się nie opłaca, ponieważ nie ma żadnej proporcji pomiędzy nakładem pracy i środków a możliwymi do osiągnięcia rezultatami. To jest luksus, na który Kościół ubogi i misyjny nie może sobie pozwolić«. Czy jednak zdanie przeciwne nie jest prawdziwe? Czy można nazwać misyjnym i apostołskim Kościół, który nie dba o upośledzonych? W takim przypadku Kościół nie byłby posłuszny wezwaniu Chrystusa. (...) Upośledzeni mają prawo do ewangelizacji ze strony Kościoła misyjnego. Byłoby to niewybaczalny błąd, gdyby ogół duchowieństwa i wiernych uważał katechizację upośledzonych za »koniką« kilku specjalistów. Cały bowiem Kościół jest zobowiązany konfrontować w osobach dzieci upośledzonych problem nadziei i ograniczenia ludzkiej natury. Każdy chrześcijanin wedle swych możliwości jest powołany do pracy duszpasterskiej nad rozwojem Ciała Chrystusowego. Praca ta przynosi owoc stokrotnie w postaci żywej wiary, ufniej nadziei i prawdziwej miłości Boga okazywanej Mu przez miłość do ubogich i nieszczęśliwych”. M. Saudreau, *Czy katecheza specjalna jest luksusem?*, „Katecheta” 13 (1969), nr 5, s. 193-197.

uważa te osoby, a zwłaszcza dzieci, które cierpią upośledzenie fizyczne czy umysłowe. I teza dla katechezy osób z niepełnosprawnością intelektualną najważniejsza: są one zdolne do wzrostu w świętości.

Na przestrzeni kilkudziesięciu lat można zaobserwować, że katecheza tych osób uwzględniała ich konkretną sytuację życiową. Punktem wyjścia katechezy osób z niepełnosprawnością intelektualną jest ich własne doświadczenie. Osobową identyfikację i integrację dziecko zawdzięcza rodzinie, grupie, do której należy, stosunkom społecznym, które nawiązuje z rówieśnikami i osobom znaczącym. Zdolność dziecka do nawiązywania przyjaznych stosunków z innymi jest warunkiem jego osobistego rozwoju i dojrzałości. Publikacje zgodnie ukazują, że chrzest jest pierwszym krokiem dziecka w ramach wspólnoty kościelnej. Gdy dziecko z niepełnosprawnością intelektualną zostaje przyjęte do wspólnoty wierzących i uznane przez nią za pełnowartościowego członka, staje się dla tejże wspólnoty „źródłem Objawienia”. W nim uobecnia się bowiem tajemnica niezawinionego cierpienia, staje się ono znakiem obecności Chrystusa niewinnie cierpiącego.

Katecheza starała się nie koncentrować jedynie na brakach czy niepełnosprawności wychowanków. Swą posługę opierała na odkrytej, dostreżonej wartości każdego z nich. Od początku uwzględniała także dorobek polskiej pedagogiki specjalnej, wyrażonej w tezie Marii Grzegorzewskiej: „Nie ma kaleki, jest człowiek”⁵. Podstawową, potwierdzoną zasadą jest ta, która mówi, że osoba z niepełnosprawnością intelektualną jest w pełni ludzkim podmiotem, z odpowiadającymi jemu przyrodzonymi, świętymi i nienaruszalnymi prawami, i to bez względu na to, czy chodzi o wrodzoną ułomność, o następstwo chorób chronicznych, wypadki, upośledzenia psychiczne lub zmysłowe, i bez względu również na ich stopień. Stwierdzenie to opiera się na stanowczym uznaniu, że istota ludzka posiada własną, jedyną godność i własną autonomiczną wartość od chwili poczęcia i w każdej fazie swe-

go rozwoju, niezależnie od jej stanu fizycznego, psychicznego czy duchowego. Co więcej, osoba z niepełnosprawnością intelektualną, z wpisany w jej ciało i władze ograniczeniami oraz cierpieniem, bardziej uwydatnia tajemnicę osoby ludzkiej, z całą jej godnością i wielkością. Stając wobec tej osoby na katechezie, jesteśmy wprowadzeni w tajemnicze granice ludzkiej egzystencji i wezwani, by do tej tajemnicy zbliżyć się z szacunkiem i miłością⁶.

Kolejną prawdą, obecną w publikacjach „Katechety”, jest ta, że osoba obciążona upośledzeniem jest podmiotem posiadającym wszystkie swoje prawa. To jej należy ułatwić udział w życiu społecznym, we wszystkich jego wymiarach i na wszystkich poziomach, które leżą w granicach jej możliwości. Uznanie tych praw oraz obowiązków ludzkiej solidarności stanowią zobowiązanie i zadanie, które można spełnić poprzez tworzenie dogodnych warunków i struktur psychologicznych, społecznych, rodzinnych, wychowawczych i ustawodawczych, służących przyjęciu i pełnemu rozwojowi osoby z niepełnosprawnością intelektualną. W publikacjach rozbrzmiewa Magisterium Kościoła, że jakość wiary i jakość społeczeństwa mierzy się szacunkiem i miłością, które okazuje się najstarszym jego członkom. W różnych uwarunkowaniach profetycznie brzmiały słowa, że współczesne społeczeństwo, z całym swym technicznym rozwojem, jeśli by dopuściło wyłącznie członków pełnosprawnych, a tych, którzy nie odpowiadają temu modelowi lub są niezdolni do spełniania swej roli, odepchnęło, uwięziło lub – co gorsze – wyeliminowało, musiałoby być uważane za całkowicie niegodne człowieka, nawet gdyby okazało się bogate pod względem ekonomicznym. Podkreślano wyraźnie, że osoba z niepełnosprawnością intelektualną jest jednym z nas i ma nienaruszalne prawo do pełnego życia zarówno w społeczeństwie, jak i w Kościele. W ten sposób na przestrzeni lat odkrywano prawdę, że uznając i popierając godność i prawa osoby z niepełnosprawnością intelektualną, uznajemy i pogłębiaamy naszą własną godność i prawa nas samych⁷.

⁵ Zob. Z. Rybarczyk, *Maria Grzegorzewska – twórczyni naszej pedagogiki specjalnej*, „Katecheta” 13 (1969), nr 5, s. 197-201.

⁶ Zob. R. Harmaciński, *Katecheza osób niepełnosprawnych umysłowo*, „Katecheta” 42 (1998), nr 4-5, s. 23-25.

⁷ Cenne w tym aspekcie są opublikowane konspekty dla szkół masowych ponadgimnazjalnych o osobach z niepełnosprawnością intelektualną oraz relacje z przeprowadzonych katechez. Zob. M. Kosacz, *Osoby o intelektualnej niepełnosprawności w Kościele i społeczeństwie*, „Katecheta” 45 (2001), nr 2, s. 43-48; P. Nawalaniec, *Osoby o intelektualnej niepełnosprawności w Kościele i społeczeństwie. Relacje z przeprowadzonych katechez*, „Katecheta” 45 (2001), nr 2, s. 49-53.

Wiele miejsca na łamach „Katechety” poświęcono przygotowaniu osób z niepełnosprawnością intelektualną do przystąpienia do spowiedzi i pierwszej Komunii Świętej⁸. W tym kontekście podkreślono konieczność tworzenia atmosfery życzliwości i miłości we wspólnocie kościelnej. Odnotować jednak należy problem związany z tzw. „dopuszczaniem” do sakramentów osób z niepełnosprawnością intelektualną, zwłaszcza w stopniu głębokim. Wielu autorów nie wie, jak uporać się z tzw. wiekiem rozeznania. Zauważyć tutaj można, wciąż obecną w polskiej praktyce katechetycznej, koncepcję katechezy intelektualistycznej. Za mało odważnie zostało podkreślone, że wiara dziecka z niepełnosprawnością intelektualną, bez względu na stopień niepełnosprawności, rozwija się w miarę włączania go do sakramentalnej wspólnoty. Jeśli dziecko jest zdolne do nawiązywania stosunków z innymi, może też brać udział w życiu sakramentalnym Kościoła. Tego rodzaju pogląd umożliwiłby nową interpretację kanonicznego warunku dopuszczenia do sakramentu pokuty i Eucharystii, którym jest tzw. używanie rozumu. Można by ten warunek określić jako zdolność do nawiązywania osobistych kontaktów. Katecheza to spotkanie z Jezusem Chrystusem. Takie określenie stopnia rozwoju jest bardziej podstawowe aniżeli odwoływanie się do stopnia rozeznania intelektualnego i moralnego. Gdyby i tutaj były problemy, trzeba pójść dalej. Nie tylko nie można wyłączyć nikogo z wejścia na drogę wtajemniczenia chrześcijańskiego, lecz trzeba szukać wiary rodziców lub wspólnoty wierzących, którzy wspomogliby tych, których komu-

nikacji nie rozumiemy, a co nie stanowi przeszkody dla Boga, który ich stworzył. Należałoby w większym stopniu uwzględnić przykład Kościołów wschodnich, w których dziecko otrzymuje od razu chrzest i bierzmowanie. Od wczesnych lat dziecięcych bierze też udział ze swą rodziną w Eucharystii.

Zaslugą „Katechety” jest publikowanie teoretycznych podstaw katechezy osób z niepełnosprawnością intelektualną⁹, publikowanie serii konspektów dla nich¹⁰, proponowanie nowych metod¹¹, a także poszukiwanie tożsamości katechety w nowych szkolnych warunkach¹² czy też postulatów odnoszących się do organizacji katechezy specjalnej¹³.

2. Katecheza osób niesłyszących

Publikacje zamieszczone w „Katechecie”, poświęcone katechezie osób niesłyszących wpisują się w historię polskiego duszpasterstwa wśród niesłyszących. Na łamach poznańskiego czasopisma odnajdujemy nie tylko opisane doświadczenia z katechizacji osób dzieci niesłyszących, liczne postulaty czy pomoce katechetyczne, lecz także syntetycznie opracowaną historię tej specjalistycznej katechezy. Na ziemiach polskich pierwszą szkołą dla dzieci głuchych założył w 1918 r. ks. Jakub Falkowski, ale katecheza pojawiła się już w XIX wieku. W 1876 r. w Warszawskim Instytucie Głuchoniemych wydano dwutomowy podręcznik do nauczania religii dzieci głuchoniemych. Niemniej rozpoczęcie zorganizowanej działalności Kościoła katolickiego na rzecz środowisk niesłyszących wiąże się z rokiem 1953. Wtedy bowiem w Panewnikach

⁸ Zob. np. F. Leśniak, *Dalsze przygotowanie dzieci upośledzonych umysłowo do I spowiedzi*, „Katecheta” 4 (1960), nr 2, s. 146-152; tenże, *Blizsze przygotowanie dzieci upośledzonych umysłowo do przyjęcia Sakramentu Pokuty*, „Katecheta” 5 (1961), nr 4, s. 229-238; K. Sosna, *Kryteria przygotowania do sakramentów inicjacji chrześcijańskiej osób niepełnosprawnych umysłowo*, „Katecheta” 46 (2002), nr 7-8, s. 109-112.

⁹ Zob. np. K. M. Lausch, *Religijne oddziaływanie na dzieci i młodzież głębiej upośledzoną umysłowo (I-III)*, „Katecheta” 24 (1980), nr 3, s. 116-120; nr 4, s. 165-169; nr 5, s. 208-212.

¹⁰ Zob. L. Cywińska, M. Frela, *Cykl katechez dla szkoły specjalnej, Bóg mnie kocha i pragnie, abym nie narzekał*, „Katecheta” 46 (2002), nr 3, s. 43-46; *Bóg mnie kocha i dlatego pragnie, abym był radosny*, „Katecheta” 46 (2002), nr 10, s. 38-39; *Bóg mnie kocha i dlatego pragnie, abym był łagodny i cierpliwy*, „Katecheta” 46 (2002), nr 10, s. 40-41; *Bóg mnie kocha i dlatego pragnie, abym kochał nieprzyjaciół*, „Katecheta” 46 (2002), nr 10 s. 41-43; *Bóg mnie kocha i obdarza mnie radością*, „Katecheta” 46 (2002), nr 12 s. 36-37; *Bóg mnie kocha i obdarza mnie nadzieją*, „Katecheta” 46 (2002), nr 12, s. 38-40; *Bóg mnie kocha i obdarza mnie miłością*, „Katecheta” 46 (2002), nr 12, s. 40-41; *Bóg mnie kocha i dlatego pragnie, abym nie kłamał*, „Katecheta” 47 (2003), nr 1, s. 41-42; *Bóg mnie kocha i dlatego pragnie, abym mu ufał*, „Katecheta” 47 (2003), nr 1, s. 43-44.

¹¹ Zob. A. Kiciński, *Katecheza osób z upośledzeniem umysłowym. Propozycja metody wspierającej rozwój religijny*, „Katecheta” 50 (2006), nr 12, s. 66-72.

¹² Zob. A. Kiciński, *Poszukiwanie tożsamości katechety osób szczególnej troski*, „Katecheta” 49 (2005), nr 7-8, s. 10-19.

¹³ Zob. Z. Brzezinka, *Zadania i możliwości wydziałów katechetycznych w koordynowaniu katechezy specjalnej na terenie diecezji*, „Katecheta” 47 (2003), nr 12, s. 66-68.

zaczęto organizować cykliczne szkolenia dla duszpasterzy i katechetów osób niesłyszących, obejmujące przede wszystkim umiejętność komunikowania się z niesłyszącymi¹⁴.

Już w publikacjach „Katechety” z roku 1969 odnajdujemy przełamywanie uprzedzeń i przyznawanie osobom niesłyszącym zdolności uczestnictwa w życiu wiary. Odnajdujemy podkreślanie prawdy, że dzieci niesłyszące, analogicznie do dzieci „pełnomysłowych”, posiadają dyspozycje do wyczuwania i przeżywania tego, co religijne. Na początku poświęcano wiele miejsca zasadzie pogłębłości na katechezie. Podkreślano, że poznawanie u osób niesłyszących dokonuje się jakby w trzech etapach. Pierwszym jest konfrontacja z poglądem, który u dziecka niesłyszącego ma większe znaczenie niż u innych, drugim – opanowanie myślowe. Po przebyciu pierwszego szczebla ten drugi jest łatwiejszy, łatwiejsze staje się opanowanie językowe. Chodzą tutaj o równorzędność tekstu i obrazu. Obraz podtrzymuje i wspiera językowe, dźwiękowe przedstawienie i zrozumienie treści. Trzecim etapem jest zastosowanie lub przedstawienie. Na tym etapie zdobyta wiedza zostaje wcielona w zachowania i postępowanie. Stąd podkreślano, że konieczna pogłębłość w katechezie osób niesłyszących ma swoje granice¹⁵.

Szczególny wkład w rozwój tej specjalistycznej katechezy wniosły publikowane na łamach

„Katechety” cykle katechez, dostosowane do konkretnego adresata katechezy. W latach 1987-1989 opublikowano najpierw 13 katechez dla dzieci głuchoniemych dla klasy pierwszej¹⁶, a następnie 15 katechez dla dzieci głuchoniemych dla klasy drugiej¹⁷. W latach 1998-2003 w cyklu o prowokacyjnym tytule „Nie tylko dla głuchych” przedstawiono ponad 60 propozycji pomocy do katechezy osób niesłyszących¹⁸.

W publikacjach katechetycznych uwzględniano zawsze ówczesny dorobek medycyny, psychologii i pedagogiki specjalnej. Kierowano się szczególnie następującymi zasadami: akceptacji emocjonalnej niesłyszącego, indywidualizacji, rozwijania języka zaraz po stwierdzeniu głuchoty, ukierunkowanego rozwoju analizatorów w nauczaniu mowy i pracy poznawczej, analogii w pracy poznawczej, kontaktu społecznego ze słyszącymi, korzystania ze środków technicznych w nauce języka i zasadą ekonomiki pracy w nauce języka. W katechezie propagowano to, co dzisiaj nazywamy metodą totalnej komunikacji. Prezentuje ją na łamach „Katechety” ks. Krzysztof Młynarczyk, który podkreśla, że świat niesłyszących jest zamknięty na tradycyjne sposoby i metody katechetyczne. Poprzez jego dzielenie się doświadczeniem posługi katechetycznej pośród niesłyszących odnajdujemy nie tylko ogólne zasady tej pracy, lecz również sprawdzone metody i środki dydaktyczne. Są ni-

¹⁴ Zob. B. Szczepankowski, *Historia duszpasterstwa wśród niesłyszących*, „Katecheta” 44 (2000), nr 7-8, s. 82-85.

¹⁵ Zob. *Pogłębłość w katechizacji dzieci głuchych*, „Katecheta” 13 (1969), nr 5, s. 216-217; *Udział głuchych w nabożeństwie liturgicznym*, „Katecheta” 13 (1969), nr 5, s. 217-219.

¹⁶ T. Kopeć, *Cykl katechez dla klasy I szkoły podstawowej dzieci głuchoniemych: Jest Bóg*, „Katecheta” 31 (1987), nr 3, s. 139-141; *Bóg stworzył dużo Aniołów*, „Katecheta” 31 (1987), nr 3, s. 141-142; *Nagroda i kara*, „Katecheta” 31 (1987), nr 4, s. 181-183; *Bóg stworzył światło*, „Katecheta” 31 (1987), nr 4, s. 183-184; *Bóg stworzył świat*, „Katecheta” 31 (1987), nr 5, s. 236-237; *Stworzenie człowieka*, „Katecheta” 31 (1987), nr 5, s. 237-238; *Nieposłuszeństwo ludzi – grzech pierworodny*, „Katecheta” 31 (1987), nr 6, s. 273-274; *Kara za grzech pierworodny*, „Katecheta” 31 (1987), nr 6, s. 274-276; *Wszyscy ludzie rodzą się z grzechem*, „Katecheta” 32 (1988), nr 1, s. 45-46; *Z Maryją czekamy na zbawiciela*, „Katecheta” 32 (1988), nr 1, s. 46-48; *Narodzenie Jezusa*, „Katecheta” 32 (1988), nr 2, s. 87-89; *Radość świąteczna w domu*, „Katecheta” 32 (1988), nr 2, s. 89-91; *12-letni Jezus w świątyni*, „Katecheta” 32 (1988), nr 2, s. 91-92.

¹⁷ T. Kopeć, *Cykl katechez dla klas II szkoły podstawowej dzieci głuchoniemych, Jezus przyjął chrzest pokuty*, „Katecheta” 32 (1988), nr 4, s. 175-176; *Historia kusil Jezusa*, „Katecheta” 32 (1988), nr 4, s. 177-178; *Jezus powołał 12 Apostołów*, „Katecheta” 32 (1988), nr 5, s. 236-238; *Jezus Nauczyciel*, „Katecheta” 32 (1988), nr 5, s. 238-239; *Jezus uciszył burzę*, „Katecheta” 32 (1988), nr 6, s. 278-280; *Jezus uzdrowił niewidomego*, „Katecheta” 32 (1988), nr 6, s. 280-282; *Jezus uzdrowił głuchego*, „Katecheta” 33 (1989), nr 1, s. 27-29; *Jezus uzdrowił chorego*, „Katecheta” 33 (1989), nr 1, s. 29-31; *Jezus przywrócił życie dziewczynce*, „Katecheta” 33 (1989), nr 2, s. 76-77; *Niedziela Palmowa*, „Katecheta” 33 (1989), nr 2, s. 78-79; *Wielki Czwartek*, „Katecheta” 33 (1989), nr 3, s. 123-125; *Męka i śmierć Pana Jezusa*, „Katecheta” 33 (1989), nr 3, s. 125-127; nr 4, s. 176-177; *Radość dzieci Bożych*, „Katecheta” 33 (1989), nr 4, s. 178-179; *Jezus posyła Ducha Świętego*, „Katecheta” 33 (1989), nr 5, s. 221-222; *Jezus jest z nami*, „Katecheta” 33 (1989), nr 5, s. 223-224.

¹⁸ K. Młynarczyk, *Cykl katechez dla osób niesłyszących pt.: Nie tylko dla głuchych*, „Katecheta” 42 (1998), nr 1, s. 30-31; nr 2, s. 48-50; nr 3, s. 37-39; nr 4-5, s. 77-79; nr 6-7, s. 103-107; nr 8, s. 66-68; nr 9, s. 62-65; nr 10, s. 70-72; 43 (1999), nr 1, s. 56-59; nr 2, s. 63-64; nr 3, s. 56-59; nr 4, s. 62-63; nr 5, s. 48-50; nr 6, s. 55-58; nr 7-8, s. 76-79; nr 9, s. 52-56; nr 10, s. 52-53; nr 11, s. 49-50; nr 12, s. 50-52; 44 (2000), nr 1, s. 49-50; nr 2, s. 47-48; nr 3, s. 55-57; nr 4, s. 54-56; nr 5, s. 57-58; nr 6, s. 50-51; nr 7-8, s. 80-81; nr 9, s. 57-58; nr 10, s. 55; nr 11, s. 41-53; nr 12, s. 39-40; 45 (2001), nr 1, s. 54-55; nr 2, s. 54-56; nr 3, s. 47-49; nr 5, s. 47-49; nr 6, s. 32-34; nr 9, s. 47-48; nr 11, s. 36-38; nr 12, s. 34; 46 (2002), nr 4, s. 41-43; nr 5, s. 42-43; nr 9, s. 31-40; 47 (2003), nr 4, s. 41; nr 5, s. 32-34; nr 6, s. 31-32; nr 11, s. 27-28; nr 12, s. 30.

mi:teczki tematyczne, albumy okolicznościowe, kalendarze adwentowe i wielkopostne, okolicznościowe listy, gry i zabawy, prowokacja książką lub gazetą, wychowanie do diakonii, ikonografia chrześcijańska, pomoce audiowizualne oraz prywatne fotografie katechety i dzieci¹⁹.

Niezwykle cenne i inspirujące dla polskiej katechezy są publikowane na łamach „Katechety” świadectwa katechezy sakramentalnej dla osób niesłyszących. Są one nie tylko świadectwem nieustannej troski Kościoła o osoby niepełnosprawne, lecz również inspiracją dla innych katechetów do kierowania się w prowadzonej katechezie nauczaniem Magisterium Kościoła oraz do uwzględniania dorobku medycyny, psychologii i pedagogiki specjalnej²⁰.

***

Wkład poznańskiego „Katechety” w rozwój katechezy specjalnej jest znaczny. Żadne inne czasopismo kościelne w Polsce nie zbliża się nawet do ilości publikacji poświęconych różnym formom duszpastersko-katechetycznego posługiwania wśród osób niepełnosprawnych. Na przestrzeni 50 lat odnotować należy nie tylko ilościowy, lecz także jakościowy wkład w rozwój katechetyki specjalnej. „Katecheta” w sposób twórczy towarzyszył poszukiwaniom teoretycznym koncepcji katechezy. Publikował cykle katechez, które stawały się programami. Był środowiskiem wymiany konkretnych doświadczeń katechetycznych z różnorodnymi adresatami katechezy.

Analizując wkład czasopisma w rozwój różnych specjalistycznych działów katechezy, warto jednak zwrócić uwagę na wybrane wyzwania, które pozwolą dalej twórczo towarzyszyć poruszanej problematyce.

Po pierwsze, warto powrócić do kontynuacji cyklu *Co piszą inni*. W pierwszych dekadach uwzględnianie tej problematyki otwarło przed polskimi katechetami szerokie horyzonty myślowe. Wkład katechetów francuskich, a potem niemieckich przyczynił się do weryfikacji i opracowania własnych poglądów. Także dzisiaj warto sięgnąć do doświadczeń w pracy z osobami szczególnej troski w innych krajach. Kościół katolicki w krajach anglojęzycznych ma duże do-

świadczenie w katechezie parafialnej. W krajach niemieckojęzycznych można znaleźć wiele ciekawych przykładów nauczania religii w szkołach publicznych; w Hiszpanii zaobserwować duży wkład w rozwój szkolnictwa katolickiego. Francuzi wciąż wzbogacają swoje doświadczenie pracy katechetycznej w szpitalach i ośrodkach specjalnych, a Włosi poświęcają wiele uwagi osobom niepełnosprawnym i sakramentom wtańmniczenia chrześcijańskiego. Byłoby to szczególnie cenne ze względu na fakt, że po powrocie nauki religii także do szkół specjalnych zmagamy się z wyzwaniem, aby nie redukować katechezy do jednego środowiska życia osób niepełnosprawnych.

Po drugie, warto prowadzić teoretyczne poszukiwania koncepcji katechezy osób z różnymi niepełnosprawnościami. Konieczne wydaje się tworzenie równowagi pomiędzy podstawami katechetyki a problemem dydaktyki, która wzięła górę w ostatnich latach. Dotyczy to, między innymi, problemu uwzględnienia dorobku współczesnej medycyny, psychologii i pedagogiki specjalnej, przy czym owo uwzględnienie nie oznacza automatycznego podporządkowania się tym dyscyplinom. Katecheza ma swoje własne cele, zadania, treści oraz metody. Oczywiście, będzie ona zawsze w jakimś stopniu skupiona na działaniach rewalidacyjnych, ale to nie one stanowią jej istotę.

Po trzecie, należy publikować Magisterium Kościoła poświęcone osobom z różnymi niepełnosprawnościami. Pomimo niezaprzecznego rozwoju prasy, różnych publikacji, dostępu do Internetu, znajomość podstawowych tekstów przez katechetów jest mała. Spowodowane jest to „rozrzuceniem” tekstów. Dzięki publikacjom zbiorczym katecheta mógłby „mieć pod ręką” przemówienia Jana Pawła II czy Benedykta XVI, poświęcone np. osobom z niepełnosprawnością intelektualną. Ważne jest również nauczanie kongregacji watykańskich czy poszczególnych kościołów lokalnych.

Po czwarte, inspirować dyskusję dotyczącą podstaw programowych, nowych programów i pomocy katechetycznych. W katechezie osób niepełnosprawnych, ze względu na

¹⁹ Zob. K. Młynarczyk, *Katechetyka specjalna dzieci głuchych*, „Katecheta” 43 (1999), nr 1, s. 4-9.

²⁰ Zob. np. M. Polok, *Katecheza sakramentalna dla niesłyszących w szkole raciborskiej*, „Katecheta” 44 (2000), nr 6, s. 52-57; M. Klaczak, *Specyfika wczesnej rewalidacji dzieci z wadą słuchu*, „Katecheta” 44 (2000), nr 9, s. 58-59.

adresata katechezy, istnieje konieczność tworzenia indywidualnych programów katechetycznych. Nie jest to łatwe nawet dla doświadczonych katechetów. Istnieje więc niebezpieczeństwo mechanicznego przepisywania ogólnych wskazań, nie zawsze adekwatnych do potrzeb i możliwości. Najnowsza *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*, jest – na przykład mimo oryginalności i wielkiego uporządkowania problematyki katechezy osób szczególnej troski, skoncentrowana na katechezie dzieci. Będzie więc wymagała odpowiedniego dostosowania do katechezy młodzieży czy katechezy dorosłych. Zarówno programy, jak i pomoce katechetyczne, posiadające w tytule słowa: „Bóg zbawia”, w praktyce mogą przyczyniać się do powstania niebezpiecznych przemyśleń, że to działania rewalidacyjne prowadzą do zbawienia.

Po piąte, czasopismo, które gromadzi wielu specjalistów, może prowadzić dyskusję, która czasami będzie uzupełniała, a czasami też ko-

rygowała różne stanowiska. Czy do polskiej katechezy wprowadzać nowe sformułowania, takie jak oligokatecheza, surdokatecheza, tyflokatecheza? Czy katecheza potrzebuje takich nazw? Czy nie jest to sztuczne nadawanie katechezie pseudonaukowych sformułowań? Katecheza jest jedna i w swojej tradycji podkreślała i podkreśla wartość osoby. Podczas gdy inni mówili o jednostkach, które należy czegoś nauczyć czy przystosować do życia w społeczeństwie, katecheza zawsze podkreślała godność osoby. Wprawdzie pedagogika specjalna w Polsce używała podobnych nazw w latach 70. i 80., dzisiaj jednak uważa te terminy za archaiczne.

Powyższe postulaty w niczym nie umniejszają wielkiego wkładu „Katechety” w rozwój i twórcze towarzyszenie katechezie osób niepełnosprawnych. Są tylko przejawem troski o to, aby czasopismo było dalej przestrzenią poszukiwań dróg wzrostu w świętości osób niepełnosprawnych, w myśl sprawdzonej zasady „wierności Bogu i człowiekowi”.

BIBLIOGRAFIA:

- Bąbiński H. *Nauczanie religii dzieci upośledzonych*, „Katecheta” 2 (1958), nr 2, s. 139-148.
Wychowanie religijne dzieci niedorozwiniętych, „Katecheta” 2 (1958), nr 2, s. 158-161.
O kłamstwie i przestępczości dzieci, „Katecheta” 2 (1958), nr 2, s. 161-162.
- Rybarczyk Z., *O potrzebie podręcznika do nauki religii dla szkoły specjalnej*, „Katecheta” 2 (1958), nr 5, s. 387-391.
Jak uczyć dzieci umysłowo upośledzone o łasce Bożej, „Katecheta” 3 (1959), nr 2, s. 126-142.
Dzieci niewidome a ich religijne przygotowanie, „Katecheta” 3 (1959), nr 4, s. 340-341.
- Mielczarska W., *Opór jako podłoże przewinień młodzieży*, „Katecheta” 3 (1959), nr 6, s. 459-471.
- Leśniak F., *Dalsze przygotowanie dzieci upośledzonych umysłowo do I spowiedzi*, „Katecheta” 4 (1960), nr 2, s. 146-152.
Bliższe przygotowanie dzieci upośledzonych umysłowo do przyjęcia Sakramentu Pokuty, „Katecheta” 5 (1961), nr 4, s. 229-238.
- Saudreau M., *Czy katecheza specjalna jest luksusem?* „Katecheta” 13 (1969), nr 5, s. 193-197.
- Rybarczyk Z., *Maria Grzegorzewska – twórczyni naszej pedagogiki specjalnej*, „Katecheta” 13 (1969), nr 5, s. 197-201.
- Kotlarski A., *Katechizacja dzieci opóźnionych w rozwoju*, „Katecheta” 13 (1969), nr 5, s. 202-210.
- Gałczyńska W., *Pomoce wizualne w katechizacji specjalnej*, „Katecheta” 13 (1969), nr 5, s. 210-215.
Poglądowość w katechizacji dzieci głuchych, „Katecheta” 13 (1969), nr 5, s. 216-217.
Udział głuchych w nabożeństwie liturgicznym, „Katecheta” 13 (1969), nr 5, s. 217-219.
Nowe czasopismo katechetyczne, „Katecheta” 13 (1969), nr 5, s. 219-222.
Bóg przychodzi z nieba pomagać nam. Katecheza specjalna, „Katecheta” 13 (1969), nr 5, s. 223-225.
Jezus Chrystus przebacza grzechy. Katecheza specjalna, „Katecheta” 13 (1969), nr 5, s. 225-228.
- B. J., *Nasi bracia słabsi od nas*, „Katecheta” 13 (1969), nr 5, s. 228-231.
- Pagiewski H., *„Katecheta” wobec sieroctwa społecznego*, „Katecheta” 16 (1972), nr 6, s. 250-254.
- Witkowiak A., *Opieka duszpasterska nad dziećmi niedorozwiniętymi*, „Katecheta” 17 (1973), nr 2, s. 79-83.

- Międzynarodowa konferencja ekspertów wychowania dzieci upośledzonych*, „Katecheta” 18 (1974), nr 2, s. 83-85.
- Piszalski H., *Obraz Boga u dzieci upośledzonych*, „Katecheta” 19 (1975), nr 5, s. 206-209.
- Kulpaczyński S., *Analiza katechizacji młodzieży zaniedbanej religijnie*, „Katecheta” 20 (1976), nr 4, s. 160-165.
- Lausch K. M., *Religijne oddziaływanie na dzieci i młodzież głębiej upośledzoną umysłowo (I-III)*, „Katecheta” 24 (1980), nr 3, s. 116-120; nr 4, s. 165-169; nr 5, s. 208-212.
- Rybarczyk Z., *Wpływ katechizacji na rozwój woli dziecka upośledzonego*, „Katecheta” 25 (1981), nr 2, s. 74-77.
- O sposobie przekazywania prawd wiary dzieciom o obniżonej sprawności umysłowej*, „Katecheta” 25 (1981), nr 4, s. 157-160.
- Czego nauczyli mnie chorzy*, „Katecheta” 29 (1985), nr 1, s. 30-32.
- Zaburzenia u dzieci z rodzin rozbitych*, „Katecheta” 29 (1985), nr 3, s. 112-114.
- Kominkowie G. i T., *Opieka katechetyczna nad dziećmi niepełnosprawnymi umysłowo*, „Katecheta” 30 (1986), nr 4, s. 163-167.
- Pyrek J., *Dzieci i młodzież z domów dziecka*, „Katecheta” 31 (1987), nr 4, s. 174-176.
- Koselak H., *Recenzja: K. M. Lausch, Teoretyczne podstawy katechizacji osób głębiej upośledzonych umysłowo*, „Katecheta” 31 (1987), nr 5, s. 239-241.
- Kopeć T., *Cykl katechez dla klasy I szkoły podstawowej dzieci głuchoniemych*:
- *Jest Bóg*, „Katecheta” 31 (1987), nr 3, s. 139-141;
  - *Bóg stworzył dużo Aniołów*, „Katecheta” 31 (1987), nr 3, s. 141-142;
  - *Nagroda i kara*, „Katecheta” 31 (1987), nr 4, s. 181-183;
  - *Bóg stworzył światło*, „Katecheta” 31 (1987), nr 4, s. 183-184;
  - *Bóg stworzył świat*, „Katecheta” 31 (1987), nr 5, s. 236-237;
  - *Stworzenie człowieka*, „Katecheta” 31 (1987), nr 5, s. 237-238;
  - *Nieposłuszeństwo ludzi – grzech pierworodny*, „Katecheta” 31 (1987), nr 6, s. 273-274;
  - *Kara za grzech pierworodny*, „Katecheta” 31 (1987), nr 6, s. 274-276;
  - *Wszyscy ludzie rodzą się z grzechem*, „Katecheta” 32 (1988), nr 1, s. 45-46;
  - *Z Maryją czekamy na Zbawiciela*, „Katecheta” 32 (1988), nr 1, s. 46-48;
  - *Narodzenie Jezusa*, „Katecheta” 32 (1988), nr 2, s. 87-89;
  - *Radość świąteczna w domu*, „Katecheta” 32 (1988), nr 2, s. 89-91;
  - *12-letni Jezus w świątyni*, „Katecheta” 32 (1988), nr 2, s. 91-92.
- Lubos K., *Katechetyka specjalna w zastosowaniu do głuchoniemych w świetle dokumentów Kościoła*, „Katecheta” 32 (1988), nr 6, s. 245-254.
- Szywalski J., *Katechizacja głuchej młodzieży szkoły zawodowej*, „Katecheta” 32 (1988), nr 6, s. 254-257.
- Kopeć T., *Cykl katechez dla klas II szkoły podstawowej dzieci głuchoniemych*:
- *Jezus przyjął chrzest pokuty*, „Katecheta” 32 (1988), nr 4, s. 175-176;
  - *Szatan kusił Jezusa*, „Katecheta” 32 (1988), nr 4, s. 177-178;
  - *Jezus powołał 12 Apostołów*, „Katecheta” 32 (1988), nr 5, s. 236-238;
  - *Jezus Nauczyciel*, „Katecheta” 32 (1988), nr 5, s. 238-239;
  - *Jezus uciszył burzę*, „Katecheta” 32 (1988), nr 6, s. 278-280;
  - *Jezus uzdrowił niewidomego*, „Katecheta” 32 (1988), nr 6, s. 280-282;
  - *Jezus uzdrowił głuchego*, „Katecheta” 33 (1989), nr 1, s. 27-29;
  - *Jezus uzdrowił chorego*, „Katecheta” 33 (1989), nr 1, s. 29-31;
  - *Jezus przywrócił życie dziewczynce*, „Katecheta” 33 (1989), nr 2, s. 76-77;
  - *Niedziela Palmowa*, „Katecheta” 33 (1989), nr 2, s. 78-79;
  - *Wielki Czwartek*, „Katecheta” 33 (1989), nr 3, s. 123-125;
  - *Męka i śmierć Pana Jezusa*, „Katecheta” 33 (1989), nr 3, s. 125-127; nr 4, s. 176-177;
  - *Radość dzieci Bożych*, „Katecheta” 33 (1989), nr 4, s. 178-179;
  - *Jezus posyła Ducha Świętego*, „Katecheta” 33 (1989), nr 5, s. 221-222;
  - *Jezus jest z nami*, „Katecheta” 33 (1989), nr 5, s. 223-224.
- Kawka J., *Rewalidacyjne znaczenie religii w życiu ludzi specjalnej troski*, „Katecheta” 33 (1989), nr 4, s. 157-160.
- Kubiak M., *O katechizacji w domach dziecka*, „Katecheta” 34 (1990), nr 1 s. 14-18.

- Koselak H., *Formy wychowania religijnego osób głębiej upośledzonych umysłowo*, „Katecheta” 34 (1990), nr 2, s. 73-77.
- Koselak H., *Recenzja: P. Kubiak, Mały pomocnik Maryi*, „Katecheta” 38 (1994), nr 1, s. 62-64.
- Szałkucka B., *Integracja osób pełnosprawnych i niepełnosprawnych we wspólnocie parafialnej*, „Katecheta” 38 (1994), nr 4, s. 211-212.
- Wojtkowska B., *Z doświadczeń katechetki dzieci specjalnej troski*, „Katecheta” 39 (1995), nr 1, s. 40-41.
- Nowak A., *Katechizacja dzieci specjalnej troski*, „Katecheta” 41 (1997), nr 3, s. 148-150.
- Młynarczyk K., *Nie tylko dla głuchych*, Cykl katechez dla osób niesłyszących, „Katecheta” 42 (1998), nr 1, s. 30-31; nr 2, s. 48-50; nr 3, s. 37-39; nr 4-5, s. 77-79; nr 6-7, s. 103-107; nr 8, s. 66-68; nr 9, s. 62-65; nr 10, s. 70-72; 43 (1999), nr 1, s. 56-59; nr 2, s. 63-64; nr 3, s. 56-59; nr 4, s. 62-63; nr 5, s. 48-50; nr 6, s. 55-58; nr 7-8, s. 76-79; nr 9, s. 52-56; nr 10, s. 52-53; nr 11, s. 49-50; nr 12, s. 50-52; 44 (2000), nr 1, s. 49-50; nr 2, s. 47-48; nr 3, s. 55-57; nr 4, s. 54-56; nr 5, s. 57-58; nr 6, s. 50-51; nr 7-8, s. 80-81; nr 9, s. 57-58; nr 10, s. 55; nr 11, s. 51-53; nr 12, s. 39-40; 45 (2001), nr 1, s. 54-55; nr 2, s. 54-56; nr 3, s. 47-49; nr 5, s. 47-49; nr 6, s. 32-34; nr 9, s. 47-48; nr 11, s. 36-38; nr 12, s. 34; 46 (2002), nr 4, s. 41-43; nr 5, s. 42-43; nr 9, s. 31-40; 47 (2003), nr 4, s. 41; nr 5, s. 32-34; nr 6, s. 31-32; nr 11, s. 27-28; nr 12, s. 30.
- Harmaciński R., *Katecheza osób niepełnosprawnych umysłowo*, „Katecheta” 42 (1998), nr 4-5, s. 21-29.
- Młynarczyk K., *Katechetyka specjalna dzieci głuchych*, „Katecheta” 43 (1999), nr 1, s. 4-9.
- Nowak A., *Postawa nauczycieli w procesie integracji dzieci niepełnosprawnych*, „Katecheta” 43 (1999), nr 3, s. 65-66.
- Magierska M., *Wskazówki dla nauczycieli uczących dzieci z wadami słuchu w szkołach masowych*, „Katecheta” 43 (1999), nr 7-8, s. 104-105.
- Szczepankowski B., *Porozumiewanie się z osobami niesłyszącymi*, „Katecheta” 44 (2000), nr 1, s. 51-56.
- Polok M., *Katecheza sakramentalna dla niesłyszących w szkole raciborskiej*, „Katecheta” 44 (2000), nr 6, s. 52-57.
- Szczepankowski B., *Historia duszpasterstwa wśród niesłyszących*, „Katecheta” 44 (2000), nr 7-8, s. 82-85.
- Klaczak M., *Specyfika wczesnej rewalidacji dzieci z wadą słuchu*, „Katecheta” 44 (2000), nr 9, s. 58-59.
- Kosacz M., *Osoby o intelektualnej niepełnosprawności w Kościele i społeczeństwie*, „Katecheta” 45 (2001), nr 2, s. 43-48.
- Nawalaniec P., *Osoby o intelektualnej niepełnosprawności w Kościele i społeczeństwie. Relacje z przeprowadzonych katechez*, „Katecheta” 45 (2001), nr 2, s. 49-53.
- Bielicka E., *Znaczenie metod aktywizujących oraz komunikacji niewerbalnej w katechezie dzieci niedosłyszących*, „Katecheta” 45 (2001), nr 4, s. 43-45.
- Moszyk E. Kąkolewska D., *Integracja międzyprzedmiotowa szansą dla uczniów*, „Katecheta” 45 (2001), nr 7-8, s. 69-72.
- Moszyk E. Kąkolewska D., *Integracja międzyprzedmiotowa a przekaz wiary w systemie szkolnym*, „Katecheta” 45 (2001), nr 10, s. 49-52.
- Bielicka E., *Jezus Chrystus objawia się jako Mesjasz*. Konspekt dla kl. V szkoły podstawowej specjalnej, „Katecheta” 46 (2002), nr 1, s. 41-43.
- Sosna K., *Kryteria przygotowania do sakramentów inicjacji chrześcijańskiej osób niepełnosprawnych umysłowo*, „Katecheta” 46 (2002), nr 7-8, s. 109-112.
- Cywińska L. Freła M., *Cykl katechez dla szkoły specjalnej*:
 – *Bóg mnie kocha i pragnie, abym nie narzekał*, „Katecheta” 46 (2002), nr 3, s. 43-46.
 – *Bóg mnie kocha i dlatego pragnie, abym był radosny*, „Katecheta” 46 (2002), nr 10, s. 38-39.
 – *Bóg mnie kocha i dlatego pragnie, abym był łagodny i cierpliwy*, „Katecheta” 46 (2002), nr 10, s. 40-41.
 – *Bóg mnie kocha i dlatego pragnie, abym kochał nieprzyjaciół*, „Katecheta” 46 (2002), nr 10, s. 41-43.
 – *Bóg mnie kocha i obdarza mnie radością*, „Katecheta” 46 (2002), nr 12, s. 36-37.
 – *Bóg mnie kocha i obdarza mnie nadzieją*, „Katecheta” 46 (2002), nr 12, s. 38-40.
 – *Bóg mnie kocha i obdarza mnie miłością*, „Katecheta” 46 (2002), nr 12, s. 40-41.
 – *Bóg mnie kocha i dlatego pragnie, abym nie kłamał*, „Katecheta” 47 (2003), nr 1, s. 41-42.
 – *Bóg mnie kocha i dlatego pragnie, abym Mu ufał*, „Katecheta” 47 (2003), nr 1, s. 43-44.
- Brzezinka Z., *Zadania i możliwości wydziałów katechetycznych w koordynowaniu katechezy specjalnej na terenie diecezji*, „Katecheta” 47 (2003), nr 12, s. 66-68.

- Sosińska M., *Doświadczenie pracy katechetyczno-dydaktycznej z uczniem dotkniętym niepełnosprawnością słuchu*, „Katecheta” 47 (2003), nr 12, s. 68-70.
- Kiciński A., *Poszukiwanie tożsamości katechety osób szczególnej troski*, „Katecheta” 49 (2005), nr 7-8, s. 10-19.
- Buchta R., *Etyczne i duchowe problemy osób niepełnosprawnych. Sprawozdanie z V Ogólnopolskiej Konferencji Katechetów Szkół Specjalnych, Brenna 2005 r.*, „Katecheta” 50 (2006), nr 2, s. 74-78.
- Jóźwik A., *Bóg jest miłością. Praktyczne wykorzystanie metody zabawna kostka*, „Katecheta” 50 (2006), nr 9, s. 23-24.
- Jóźwik A., *Zabawna kostka wiedzy. Pomoc dydaktyczna utrwalająca i sprawdzająca wiadomości*, „Katecheta” 50 (2006), nr 9, s. 22-23.
- Kiciński A., *Katecheza osób z upośledzeniem umysłowym. Propozycja metody wspierającej rozwój religijny*, „Katecheta” 50 (2006), nr 12, s. 66-72.
- Buchta R., *Życie sakramentalne osób niepełnosprawnych. VI Ogólnopolska Konferencja Katechetów Szkół Specjalnych, Brenna 2-5 listopada 2006 r.*, „Katecheta” 51 (2007), nr 1, s. 63-67.
- Kielar A. M., *Cieszymy się, że Pan Jezus wszystko może – wstał z grobu, żyje!* Katechezy dla uczniów II etapu edukacyjnego z głębszą niepełnosprawnością intelektualną, „Katecheta” 51 (2007), nr 4, s. 33-36.
- ks. Andrzej Kiciński** – dr katechetyki, adiunkt w Katedrze Katechetyki Integralnej na KUL-u, wykładowca w WSD w Siedlcach.

EMILIO ALBERICH

NA 50-LECIE „KATECHETY”. W POSZUKIWANIU NOWEGO „PARADYGMATU KATECHETYKI”. REFLEKSJA NAD SYTUACJĄ KATECHEZY W EUROPIE

Współcześnie stało się modą mówienie o poszukiwaniu „nowego paradygmatu” w katechezie, szczególnie w obecności nowych wyzwań, jakie stawia misji ewangelizacyjnej Kościoła współczesna sytuacja, zwłaszcza w Europie. Mówiło się o tym jakieś kilka lat temu, podczas ciekawego kongresu zorganizowanego przez Instytut Katechetyczny w Paryżu (Institut Supérieur de Pastorale Catéchétique – ISPC)¹. Coraz silniej kształtuje się również przekonanie, że przede wszystkim w Europie Zachodniej duszpasterstwo i katecheza muszą znaleźć drogi zdecydowanej odnowy i rozwoju.

1. Dlaczego potrzebujemy „nowego paradygmatu” katechetycznego?

Główne uzasadnienie poszukiwania nowego paradygmatu możemy odnaleźć w sytuacji dosyć problematycznej i trudnej, w jakiej znajduje się nasza katecheza.

Jest bez wątpienia wiele aspektów *pozytywnych* i wiele obiecujących doświadczeń we współczesnej rzeczywistości duszpasterskiej i katechetycznej. Są nimi: wzrastające zapotrzebowanie na formację religijną, przede wszystkim ze strony świeckich; zadowolająca obfitość katechetów świeckich; wspaniałe odkrywanie na nowo Pisma Świętego, jako głównego źródła poznania i uprzywilejowanego narzędzia katechezy; obiecujący rozkwit – dostrzegalny prawie wszędzie – doświadczeń katechetycznych; zróżnicowane formy katechez dla dorosłych; odważna rewizja tradycyjnego procesu wtajemniczenia chrześcijańskiego, z nowymi ukierunkowaniami i propozycjami; pojawianie się nowych form wspólnot chrześcijańskich; progresywne – chociaż powolne – promowanie świeckich oraz kobiet w Kościele; wysiłki prowadzące do inkulturacji i wprowadzania nowego języka w przekazy-

¹ Por. E. Alberich, *Un nuovo paradigma per la catechesi. Istanze e prospettive catechetiche in un recente convegno parigino*, „Catechesi” 72 (2003), nr 4, s. 3-9.